

patrolirali, toda Krivca ni bilo po čevlje. Dva žandarja pa sta baje stala tri dni in noči v hiši, vsak na eni strani vrat. Tretji večer je prišel Krivec in rahlo potrkal na vrata. Čevljar mu je odprl in ko je Krivec vstopil v sobo, padla sta ga žandarja vsak za eno roko in ga držala tako dolgo, da je čevljar našel luč in potem sta ga ukenila in odpeljala v Maribor. Od tod so ga drugi dan trije žandarji pripeljali v Konjice. Eden žandar je šel pred njim, dva pa za njim. Tega ptiča so dolgo lovili. Doma je v Ugovcih (kar pa ni res), čadramske župnije, in klatil se je največ po Kobilju, Čadramu, po Prihovi in še bližnjih župnijah, kjer je imel povsod dovolj zaveznikov, kateri so ga skrivali. Ti zavezniki so bolj ubogi ljudje in jim je »senkaval« denar in še menda prinesel kako pečenko in še kaj več, in to je bilo dovolj tem, da so ga jemali pod streho ter ga skrivali. Tudi je neki zahajal v Konjice in kjer je pil, djal je pod čašo podpis: Tu je bil danes Krivec. Oblačil se je vsak čas drugače. Zdaj kot gospod, sedaj kot kmet in spet zdaj kot kak capin, da ga nismo mogli spoznati. Ko so ga v teh krajih žandarji pridno zasledovali, skrival se jim je po lesu. Kedar pa je bilo nevarno, šel je na Dunaj, ali pa v kako drugo mesto. Njegovih tovarišev so lepo število že polovili. Zdaj bo menda mir. Ljudstvo govori: Ko ga le gospodstva ne bi več izpustila na svetlo, ampak da bi ga dala ne v posojilnico, ampak v posilnico, ker je nevaren človek družbi, posebno nevaren bi pa bil tistemu čevljarju za življenje, ki ga je izdal. Krivec je tat in ropar, ker je marsikomu pretelil že s smrijo, če mu ni dal denarja. Tako pripovedujejo, da je storil z nekim Pohorcem, ki je prodal vole. V sobi je terjal od njega in žene denar in kazal nož, samokres itd. Zdaj, ko so ga dobili, imel je pri sebi dva revolverja in neki samo en novič. Tako poroča o Krivčevi aretaciji »Slovenski Gospodar« iz leta 1894.

Krivčeva obsodba in smrt.

Krivca so prepeljali iz zaporov v Konjicah v Celje, kjer je bilo tedaj okrogno sodišče. Po končanih preiskovalnih poizvedbah je prišel pred poroto. Pri porotni razpravi je tajil svoje zločine in mu po večini vseh očitkov niso mogli dokazati, ker je med tem časom njegov tovariš Perko v ječi umrl, njegovi somišljeniki in prijatelji iz slovenjebistriškega in konjiškega okraja so ga po možnosti ščitili in zagovarjali po največ iz bojazni pred morebitnim maščevanjem. Ko je nastopil kot ena glavnih prič proti njemu zgornjepoljskavski čevljar, ki ga je kot bivši zaupnik izdal, je Krivec škripal z zobmi in mu zabrusil pred sodnim dvorom v obraz: »Počakaj, hudič, če se bova še srečala v življenju, ti bom živemu potegnil kožo z glave.« Pretežne večine očitanih tatvin in ropov mu niso mogli dokazati in radi pomanjkanja dokazov so mu prisodili samo 9 let poostrene ječe.

Iz Celja so ga vtaknili v mariborsko moško kaznilnico. Kot mariborski kaznenec se je obnašal mirno, delal, bil pokoren, a kadar se je spomnil na zgornjepoljskavskega čevljarja, je vedno stisnil pesti, zaškrtal z zobmi in rekel: »Prokleti soštar, ta še bo občutil, kako se vleče s človeške žive glave koža, ako pridem še enkrat na svobodo.«

Ko je presedel štiri leta ječe, je leta 1898 neprestano noč in dan mislil in tuhtal samo na to, kako bi ušel iz kaznilnice le za par dni in to radi tega, da bi se na prav živinski način osvetil izdajalcu. Posrečilo se mu je v letu 1898, da je v noči, ker je bil sicer na dobrem glasu kot pokoren kaznenec, pobegnil iz zaporov in ušel na kaznilniško dvorišče. Iz dvorišča ni mogel preko zida, ker je bila nočna straža preveč pozorna. V strahu pred stražo je splezal po žlebu za odvod deževnice na streho in od tam kaj je nameraval pobegniti v jutranjih urah. V trenutku, ko je z nadčloveškim naporom priplezal na streho, ga je zapazil stražnik, ga pozval na »Stoj!«, a ker se je potuknil in ni odzval pozivu, je stražnik ustrelil in ga zadel — smrtno. Na smrt zadet se je skotalil na tla in obležal mrtev v mlakuži krvi — v obrazu z besnimi potezami človeka, ki ni mogel izvršiti zaprisežene osvete, ki bi bila uresničena, prvi in zadnji uboj človeka v Krivčevem toliko let trajajočem tolovajsko-tatinskem življenju...

Ob koncu še pripomnim, da je Krivec večkrat v življenju v družbi svojih prijateljev in zaščitnikov povdarjal, da je bil skozi dobo nekaj let prijatelj zloglasnega tolovaja Guzaja. Guzaj se je večkrat, ako so mu postala tla v njegovi domovini v St. Jurju ob J. žel in na Košanci prevročja, vozil iz Maribora v Gradec in na Dunaj. Hodil je iz St. Jurja peš do Maribora in na teh pohodih se je baje sestajal večkrat s Krivcem.

Kebelska župnija sv. Trije Kralji ima namreč nekako krčmo, kateri pravijo še danes cerkvena kuhinja. Ta cerkvena kuhinja je bila za Guzaj-Krivčevih časov zapuščena in je bilo na njeni notranji steni do predkratkega prenovljenja na debelo s svinčnikom zapisano: »Tukaj sta si kuhala južino Guzaj in Krivec.« Ali sta ravnokar omenjeno beleško zaupala steni res ta dva tolovaja, ne ve nihče. Pisec teh vrst ne verjame, da bi se bila Guzaj in Krivec sploh poznala, ker je bil Guzaj ustreljen leta 1880 in njegovo roparsko delovanje trajalo komaj dve leti.

Tak je bil torej prosluli Krivec — Jurij Obrovnik, ki ni nikogar ubil, pač pa hajdukoval s tatvino ter ropi in je umrl kot po večini vsak hajduk radi s kroglo preprečenega — zverinskega pohlepa po maščevanju nad izdajalcem.

Januš Golec.

Škof — račja jajca — paprika.

(Mladostni spomini.)

Kot dijak osmošolec sem prelistaval farno kroniko rojstne župnije Sv. Miklavža na Polju. V kroniki sem

naletel na s svinčnikom popisan listič, na katerem so bile zabeležene tri besede: Škof — račja jajca — paprika. V mladostni radovednosti sem vprašal tedanjega našega g. župnika Martina Kragl, kaj da pomenijo te, zame zagotovne in nerazumljive besede. G. župnik se je pri mojem vprašanju zadovoljno nasmehnil, potegnil iz žepa tobačnico, pokljukal po njej s kazalcem in sredincem, smuknil v nosnici s pošteno porcijo šnofanca, se vsedel tik mene in mu zaupal tole dogodbico:

Škof.

Na Medvedovem selu pri Mestinju je pred leti župnikoval rajni g. župnik Sparhakl. Gospod je bil dobesedno vzeto, posebej v vsakem oziru. Med nebroj drugimi posebnostmi sta bili tudi te, da je nosil v levem ušesu tedaj za izobražene moške neobičajni »ringele«, imel je pa tudi zanj dobičkanosno razvado, da ni dvajsetkrat na leto opoldne obedoval doma, ampak pri svojih sosednih stanovskih tovariših na: Slatini, v Šmarju, pri Sv. Petru pod Sv. gorami, na Bizeljskem, v Pišecah in pri Sv. Miklavžu na Polju. Kot bi ga pognala neka nevidna moč iz megl, se je g. Sparhakl pojavljal v že omenjenih župniščih tako krog poldvanajste ure predpoldne in gospodje so že vedeli, da se je za taisti dan kar sam povabil na obed. Nobeden od tovarišev mu ni zameril te razvade, ker g. stari Sparhakl je sam rad bril norce iz drugih, raznašal novice; na drugi strani pa ni prav nič zameril, ako ga je kdo od tovarišev pošteno potegnil. Kratko in malo: g. Sparhakl je bil priljubljen tudi kot posili gost.

Kljub skoro dnevnemu ciganskemu življenju si je g. Sparhakl prihranil toliko, da si je kupil v Pišecah lep in dokaj roden vinograd. Ta vinograd je postal zanj nekak paradiz, katerega je obiskal in pregledal po par krat na mesec.

Pot od Medvedovega sela do Pišec je presneto dolga in je bila tudi za Sparhaklove starostne noge — predolga. Gospod si je nabavil radi te preveč mučne pešpoti navaden kmetijski koleselj in kupil kobilše, ki ga je zval za — luciko. Voziček in kobilca z opremo vred mu nista bila vredna sto rajniš. Koleslja ni nikdar pustil umiti ali namazati, kobilca je bila suhljata, da jej je lahko gospod, ako se je oglašil zvon k molitvi, obesil klobuk na telo, kamor je hotel, oprema je bila vsa zvezana z motvozi. G. Sparhakl je imel na svojih izletih razne nezgode in neprilike pri: vozu, kobilci in opremi, a je vso to nevoljo vsikdar srečno premagal s svojo občudovanja vredno potrpežljivostjo.

Pred leti in leti je škripal g. Sparhakl spomladansko nedeljo popoldne na svojem vozičku od Medvedovega sela proti Pišecam. Na tem potovanju se mu je ravno pri križu ob cesti pred vasjo Sedlarjevo nekaj utrgalo pri konjski opremi. Stopil je z voza in skušal zvezati utrgane dele. Pri tem zavezavanju so mu priskočili na pomoč Sedlarci, ki so tamkaj na gmajni za križem pasli živino. Gospodu je dopadla ta postrežljivost Sedlarcev, prepustil jim je med izreki tople zahvale popravljalni posel in se ozrl okrog po tej že tedaj slavno znani sedlarski gmajni.

Gmajna za križem pred Sedlarjevem je po obsegu prav neznatna, a vsako spomladansko in poletno nedeljo natrpano polna razne živine in vseh Sedlarcev obojega spola od župana ter odbornikov do zadnjega srajčnika. Sparhaklu je bil ta pogled na na gmajni zbrano sedlarsko občinstvo nekaj posebnega — — —

Birma je bila baš tiste dni v kozjanski dekaniji in radi tega je vprašal zbrane Sedlarce: »Ali mar škofa čakate, da vas je toliko krog križa?«

Pokojna Bašova Urša, ki se je tiščala v svoji radovednosti g. župnika, je na gospodovo vprašanje klonila z jezikom in menila: »G. fajmošter, ali se peljejo škof koj za Vami?«

Sparhakl je pokimal kot odgovor na to vprašanje. Urša je odbrzela med zbrano sedlarsko občinstvo, Sedlarci so bili dogotovili popravilo pri konjski opremi, župnik se je med zahvalo usedel na voz, koleselj je zavilil in šlo je naprej — — — danes enkrat in — jutri enkrat. Lucika je stopicala počasi, Sparhakl se je ozrl na vozu in videl, kako klečijo vsi Sedlarci tik ceste na gmajni — — — Takoj je uganil: škofa čakajo in radi tega so poklekli — — — Klečali so prav vsi od največjega Sedlarca, rajnega Matičkovega soldata do Bašovega roriča, ki je baš tedaj jedva skobacal od vseh štirih na obe nogi. G. župnik si je mislil: pomogli so mi ti ljudje iz nezgode, jaz pa sem jih potegnil s škofovim prihodom, a naj le klečijo nekaj časa na gmajni krog križa, saj v cerkvi tega itak ne storijo!

Sparhakl je cvilil s svojim vozičkom skozi Sedlarjevo, se vedno oziral nazaj na pobožno klečeče Sedlarce in se zadovoljno smehljaj sam pri sebi, ker se mu je enkrat en dovtip posrečil na hitro roko in za Sedlarce — v dušnem oziru na zaslužno plat.

Sparhakl je privilil na svojem bagerlnu že skoro do St. Petra, ko se je kot prvi med klečečimi Sedlarci dvignil rajni Matičkov soldat z opazko: »Vsi vrazi, vrag mu naj pušča krf, far nas je potegnil, saj škofa ni in ne bo od nikoder.«

Sedlarci so vstali, si odrgnili od pobožnega klečanja utrujena kolena in nato se je usula iz ust vseh toča psokv na starega gospoda, ki je pomoč v nezgodi poplačal s tako nehvaležnostjo.

Moške Sedlarce je kmalu pomiril Matičkov soldat, ker jim je nekaj pravil o: bomo mu že vrnil; a ženske so pa regljale v upravičeni nevolji dolgo, saj so v molku klečale in zastoj čakale na škofov žegen blizu eno celo uro.

Račja jajca.

Če se je odpeljal g. Sparhakl v nedeljo popoldne v Pišce, potem se je vračal proti domu kot muzikant z

gostije šele v petek. Po ravnokar opisanem klečanju Sedlarcev na gmajni za križem se je pojavil g. Sparhakl z vozičkom in luciko v petek krog poldne pri našem poljskem g. župniku ravno ob času, ko se je ta spravljal k obedu. Prihod tovariša ga ni iznenadil, naročil je še en krožnik in g. Sparhakl je med tem stisčal svoje kobilše pod kozolec in mu vrget nekaj krme.

Gospoda sta se pozdravila, sedla za mizo, Sparhakl se je počeno useknil v veliko modrikasto ruto in rekel: »Veš ti Martin, danes nisem bil za opoldne namenjen k tebi, ampak sem hotel kositi pri bizeljskem Pavliču. Pridem v farovž, pa me je fajmošter grdo pogledal, še stola mi ni ponudil in prvič sem odšel iz bizeljskega župnišča brez kozarca vina. V kuhinji sem vprašal sestro, zakaj je gospod tako proketo slabe volje. Kuharica mi je odgovorila, da se mu je zjutraj obesil lisjak, ki mu je bil ljubši nego celo Bizeljsko. Saj veš, da je Pavlič pred leti kupil majhnega lisjaka. Tega je pozneje priklenil na verigo in to pritrtil na dolg »drot«. Lisjak se je lahko popeljal po tem drotu kakih 50 metrov na dolgo. Saj veš, Pavlič je dobra duša, a od nekdaj ne more trpeti, da bi mu namreč kdo zobal grozije. Piti da rad, kolikor kdor hoče in nese, a grozdne jagode ni do bil iz njegovih rok še nikdo. Domače, farovške kure so mu hodile v jesen zobat grozde, streljal je za njimi in skozi par let je uporabljal lisjaka, da mu je preganjal kure iz vinograda. Bogzna koliko kur je ta lisičja mrcina podavil, a župniku je bila ta gonja za lastnimi kurami največje veselje. Včeraj, tako enkrat zvečer je skočil lisjak preko brajd za kuro, veriga se mu je zamotala krog kolca in zver se je obesila sama — — — Danes zjutraj ga je našel župnik trdo mrzlega in sedaj je bedak žalosten radi lisičje smrtne nesreče — — — Vidiš, Martin, radi smrtno ponesrečenega bizeljskega lisjaka sem danes pri tebi in hvala Bogu.«

Tako je končal g. Sparhakl povest o rajnem bizeljskem lisjaku, g. Kragl se je zadovoljno muzal, gospoda sta jedla in po bedu sta petkov fizič tudi zalivala. Pri kupici gostoljubno ponujenega vina je bil Sparhakl vedno dobre volje in je rad katero povedal. Med drugim je prišel tudi na čakanje Sedlarcev na škofa in dražil g. Martina, kako lahkoverne farane da ima. G. Martin je poslušal zgodbo o klečanju Sedlarcev na gmajni, a se ni nič smejal, ampak vprašal tovariša:

»Kaj zlodja pa imaš v oni vrečki tik stola?« G. Sparhakl si je obrnil z desnico zlati ringele v levem ušesu in odgovoril:

»Tine, ko sem se peljal iz bizeljskega farovža proti Sušici, sem ugledal na Blažinčičevem dvorišču tako salabolsko lepe race. Prosil sem Blažinčičko, ali bi mi ne mogla prodati 8 jajc, da bi si opomogel tudi jaz do tako krasnih rac. Saj veš, mlade račke — — — saprment, to ti je nekaj za po grlu — — — in račke rade plavajo — — — No, pa Blažinčička mi je prodala 8 jajc in sem jih zvezal ter spravil v tale žakeljček, ki ga imam za luckin oves. Veš Tine, ako se mi bodo race po sreči zvalile, te bom povabil na račke — — — Vina bom tudi kupil, nič me ne glej tako neverjetno.«

G. Kragl je pošnofal, ponudil tovarišu, ki je tudi vzel, a tako kihnil, da je z nogo tlesnil ob tla in bi bil skoro zadel ob vrečo z dragocenimi račjimi jajci. G. Sparhakl se je ustrašil, ali se ni morda pripetila kaka nesreča, g. Kragl pa je vstal, pograbil vrečo in menil: »V kuhinjo bom dal spraviti vrečico do tvojega odhoda, med potjo grem še po ta boljše in ti lahko sedaj mirno šnofaš in kihaš.«

G. Martin je odšel v kuhinjo in klet, dolgo ga ni bilo nazaj. G. Sparhakl je med tem časom koval načrte, kako in s kom bo pustil valiti račja jajca in kako bo vendar enkrat v svojem ciganskem življenju enemu najljubših svojih prijateljev — g. Martinu postregel z mladimi — lastnimi račkami.

G. Martin je res prinesel ta boljše, prijatelja sta trčila na lastno zdravje in svidenje pri Sparhaklovih racah, pila, šnofala in se zibala v pomenkih, v katerih je imel vodilno besedo G. Sparhakl, ki je veliko okrog hodil, marsikaj zvedel in še več rad povedal.

Tako proti mraku se je tudi gostobesedni Sparhakl spomnil, da se bliža petkov večer in da je za danes dovolj dobrot iz Martinovih rok zanj in za luciko. Poslovil se je, se odpravil na pot in g. Martin mu je še lastnoročno posadil tik k njemu vrečico z račjimi jajci.

Sparhakl je mirno cvilil na bagerlu skozi Sedlarjevo, Sedlarci so ga celo spoštljivo pozdravljali, bil je prepričan, da mu šale s škofovim prihodom in s klečanjem na gmajni za križem niso niti najmanj zamerili. Iz takratne pišecke rajže se je vrnil g. Sparhakl na Medvedovo selo prav zadovoljne volje glede duše in želodca.

Paprika.

Za tem ni bilo g. Sparhakla dolgo k Sv. Miklavžu na Polje. Minuli so dobri trije meseci, predno je izpred farovškega hleva g. Martinu krog poldneva udaril na uho Sparhaklov: »Vô — vô — — luci — — — saj boš dobila jesti, kolikor ti bo ljubo.«

Medvedoselski župnik je spregel in prišel pozdravit g. Martina, ki je že pripravil za blagega mu tovariša krožnik in kozarec. Gospoda sta si segla prav pristrčno v roke in g. Martin je bil smehljajočega mnenja, kedaj neki bo povabil g. Sparhakl njega na obljubljene mlade račke — — — Sparhakl si je obrnil ringele z desnico v levem ušesu, tlesnil z nogo ob tla in odgovoril s povzdignjenim glasom:

»Tine, dve koklji sta mi poginili na onih Blažinčičinih račjih jajca, a zvalilo se ni nič. Sem ob jajca in dve celi kokoši.«

G. Martin je med pritajenim smehljanjem na dolgo potegneno pošnofal, gospoda sta sedla k pogrnjeni mizi in Kragl je še vprašal: